

דבר דברי עשי"ה

ממון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליון זה יוצא לע"נ
הר"ר יעקב
ב"ר אליהו יוסף זצ"ל
נלב"ע י"ג תמוז תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.

דבר העורך

בפרשתינו כתוב על הרצון של בלק שבלעם יקלל את בני ישראל וה' עושה נס ושם בפיו ברכות ולא קללות וסיפר לי ידידי הרב ר' שמואל ברוך גנוט שליט"א מעשה עם מוסר השכל גדול מרבינו.

מעשה בביתו של אחד מתלמידי החכמים בבני ברק, מחנכת באחד מבתי הספר התורניים בדרום, בהם מקרבים רחוקים לתורה. אחת האמהות, שאינה שומרת מצוות, סברה בטעות שהמחנכת מפלה להצה את ילדתה והיא סיפרה לה בנחרצות שהיא מקללת אותה ומתפללת להקב"ה שיבואו עליה אסונות. אביה של המחנכת ביקשני שאשאל את מו"ר מן הגר"ח קניבסקי שליט"א מה צריכה בתו לעשות והאם עליה לחשוש מקללותיה של אם תלמידתה.

רבינו שליט"א פתח גמרא מסכת סנהדרין (מט, א), שם נאמר: **"תהא לוטא ולא תהא לאטה"**, והצביע על דברי רש"י, המסביר כך: **"נזח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים, לפי שסוף קללת חנם לשוב אל המקלל"**.

ומן שליט"א סיכם ואמר: **"כי כאשר מקללים אדם לחינם, הקללה פוגעת דווקא במקלל"**.

ובהזדמנות אחרת שאל אביו של הרב גנוט את רבינו שאלות בהלכות הנחת תפילין של גידם, או אדם שידו נקטעה למחצה. והצביע על ידו ושאל את רבינו שליט"א האם אדם שידו נקטעה עד למקום זה או זה, מניח תפילין. רבינו שליט"א הודיע ואמר: **"אל תעשה כך! אל תראה על היד שלך את זה!"**.

והמשיך לשאול: **"ואם מלמדים תלמידים הלכות הנחת תפילין של גידם, כיצד מסבירים להם את הענין, מבלי להדגים להם באמצעות היד?"** השיב רבינו שליט"א: **"תקח כסא, תרים אותו על השולחן ותראה לתלמידים באמצעות רגל הכסא..."**

וכבר אמרו חז"ל (במדב"ר) **"ובקרת פרוחה לשפתים"** שנוכה לשמור על כל היוצא מפינו ושלא נכשל ח"ו לומר דבר האסור.

בברכת שבת שיש

יחזקאל וזבוא

פשט על התורה

"ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי וגו'."

יש לתמוה אחר שראה נס כזה שהבהמה התחילה לדבר איך לא נבהל ולא חזר בתשובה רק נעמד להתוכח אתה כאילו לא קרה דבר (ועי' במדרש ששרי מואב תמהו מאד שלא ראו נס כזה מימיהם). וי"ל שהרשע הזה רצה להראות לשרים כאילו הבהמה רגילה לדבר אתו תמיד והוא מתוכח אתה ומסביר לה כדי שיראו חשיבותו אבל הסוף הי' שהבהמה נצחתו ולא הי' לו מה לענות לה ונשאר כבושה נגד השרים.

"ויחר אף בלק וגו' לקוב אויבי קראתיך וגו'."

יש לתמוה אחר שבלעם אמר לבלק היכול אוכל דבר מאומה וגו' וגם לשלוחים אמר כן אח"כ בא אליו בלק בטענות מה עשית לי לקוב אויבי לקחתך וגו' ושוב ענה לו אותו הדבר, ואח"כ שוב טען גם קוב לא תקבנו וגו' ושוב ענה לו בלעם כך, ואחרי הפעם הג' שוב כתיב ויחר אף בלק אל בלעם ויאמר לקוב אויבי קראתיך והנה ברכת ברוך ועתה ברוך לך אל מקומך מנעך ה' מכבוד. וכפי הנראה לא האמין לו כלל וחשב שיכול לקלל אם ירצה וכ"ז אינו אלא תכסיסים בעלמא להעלות את המחיר ולהוציא ממנו ממון יותר. מאאמו"ר שליט"א.

(טעמא דקרא)

דרש על התורה

"בלעם בן בעור."

בעור הוא לבן והוא כושן רשעים (וזה"ק ח"א קס"ו ב') וי"א שבלעם הוא בן בנו של ינוס בן בלעם יועץ פרעה (סה"י) ובלעם הוא בלע בן בעור (ת"י בפ' וישלח) וי"א בלעם הוא נחור אחי אברהם (בעה"ת על הגש"פ פ' הבה נתחכמה בשם מדרש) וע"ל ס"פ וירא שיי"א שבלעם הוא קמואל. [וי"א שבלעם הוא אליהו בן ברכאל הבוזי חברו של איוב. ילקוט חדש הובא בעץ יוסף ויצא י"ג].

(למכסה עתיק)

על ההפטרה

"כמה אקדם ה' וגו' האדמנו בעולו בעגלים בני שנה וגו'."

משמע שיש איזה חשיבות לעגלים בני שנה על יותר מבן שנה, וצריך ביאור. וי"ל על פי המבואר בש"ך יו"ד סימן ל"ט סק"ט דבעגלים בני שנתן לא שכיח סרכות וא"כ המה יותר בחזקת כשרות. ועי"ל ע"פ המבואר בזבחם קט"ז גבי מזבח דמה שנשתמש בו להדיות אסור לגבוה, אף שגבי בע"ח לקרבן כשר גם זו שכבר השתמשו בה להדיות כמבואר בסוטה מ"ו [דרק גבי ע"ע ופ"א אסרי' אשר עובד בה] מ"מ מה שלא נשתמש בו להדיות חשוב יותר וזהו חשיבותן של עגלים בני שנה דיניה עושה מלאכה שנה ראשונה. מאאמו"ר שליט"א.

(טעמא דקרא)

שו"ת בעניני הפרשה

ש. האם צער בעלי חיים נוהג בגוי הרי אין זה משבע מצוות בני נח, ולמדו זאת מבלעם.

ת. כבר כ' החוס' דמצוות שמסברא נוהג בכך נח אף שלא נצטוו.

ש. איך בלעם הקריב קרבנות הרי בעל מום פסול לקרבן ואף אצל בן נח כדחזינן אצל נח שלא הקריב קרבנות.

ת. הוא רק עזר.

(נתקבל מהרב ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א)

ש. מדוע בפרשת בלק מוזכר שם אלוקים המרמז על דין בשעה שהקב"ה נגלה לבלעם ולא מוזכר שם רחמים, הרי בכל מה שהיה שם, רואים רק רחמי הקב"ה על ישראל.

ת. הראו לו שבדין מגיע להם.

(קונטרס עזרת אליעזר)

ש. במהרש"א מבאר שזמרי בן סלוא לכל הפחות היה בן מאתים וחמישים שנה שעה שעשה את המעשה המכוער הזה, צ"ב איך אדם גדול ונשיא שבט בגיל ומעמד כזה מגיע לשפלות המדרגה.

ת. כח היצר הרע.

ש. איך זכה פנחס לכהונה הרי כהן שהרג את הנפש נפסל לכהונה.

ת. לא כשהי' מצוה להרוג.

(אשיחה)

ברורי הלכה

בלעם משבח את עם ישראל ואומר "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא". (כ"ג, כ"ד)
מבאר רש"י: "כשהן עומדין משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי, לחטוף את המצוות – ללבוש טלית לקרוא את שמע, ולהניח תפילין". עכ"ל.

הקשו המפרשים מדוע שינה רש"י בסדר המצוות והקדים את קריאת שמע להנחת תפילין, הרי תפילין קודמת לקר"ש? וביותר דהרי מבואר בגמ' (ברכות י"ד ע"ב) שאסור לקרוא קר"ש בלא תפילין דהוי "כמעיד עדות שקר בעצמו"? וכן יש לעיין בכוונת רש"י "לחטוף" את המצוות? ולא כתב לקיים את המצוות. וביארו האחרונים עפ"י מש"כ הבית יצחק (אור"ח סי' י"ז) והשואל ומשיב (ח"ג סי' ס"ג) והארץ צבי (סי' א') שכל מה שמבואר בגמ' שהקורא קר"ש בלא תפילין הוי עדות שקר זה רק אם אין בדעתו להניח תפילין באותו יום, אבל אם בדעתו להניח בו ביום כיון שלא מפקיע עצמו מן המצווה לא הוי עדות שקר. [ואף לפי הטעם בגמ' שהקורא קר"ש בלא תפילין הוי כמקריב זבח בלא נסכים, אם יניח באותו יום הוי מצווה שלמה, דמבואר בגמ' במנחות דף ט"ו ע"ב דמקריב אדם את זבחו ומביא נסכיו לאחר עשרה ימים]. מעתה אפשר שכונת רש"י דאיירי בכה"ג שיש חשש שאם יניח תפילין קודם קר"ש יעבור זמן קר"ש, ולזה כתב רש"י שקודם יקרא קר"ש בזמנה [בלי תפילין] כדי להספיק קר"ש בזמנה. ואח"כ יניח תפילין, וליכא בזה כלל עדות שקר כמש"כ האחרונים הנ"ל שאם מניח באותו יום אין זה עדות שקר. וזה כוונת רש"י "לחטוף" את המצוות דהיינו לחטוף ולהספיק לקרוא קר"ש בזמנה, אף קודם הנחת תפילין. והנה נשאל רבינו שליט"א בספר "שיח תפילה" (עמ' תרפ"ח אות ה') אם אין לו פנאי להניח תפילין ולהספיק זמן קר"ש של המג"א האם כדאי לקרוא קר"ש בלי תפילין ולהספיק הזמן של המג"א או שכדאי להניח תפילין משום שכל הקורא קר"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ולסמוך על הגר"א. והשיב רבינו: "עדיף להניח תפילין ולסמוך על הגר"א".

ושאלתי את רבינו שליט"א – מדברי רש"י הנ"ל שלכא' מבואר כהאחרונים שאם בדעתו להניח תפילין באותו יום אין זה עדות שקר כלל?

והשיב רבינו במכתב בכתב יד קודשו (ק"ץ תשנ"ט) וז"ל: "מרש"י אין ראי' דק"ש פלוגתא דכ' למזמנה את כ"ה ק"ש קריאת, וזהו דק"ש פלוגתא דכ' למזמנה את כ"ה ק"ש קריאת, וכיון דדעת החזו"א דהלכה כהגר"א ורק לכתחילה נזהרו יש לנהוג כן" עכ"ל.

(יישר כח להרב ר' יצחק קופל שליט"א על מסירת הדברים למערכת)

מדור "ברורי הלכה" השבוע לרפואת הרב ר' חיים שמואל בן אסתר לרפוא"ש בתושח"י

התעוררות לתפילה

רצה רבינו שליט"א לעורר תלמיד לתפילה בבוקר, ואמר לו בדידות ובדרך כבוד כדלהלן: ראיתי בספר המלקט את גודל המעלה והחובה לקום כארי, ולהגיע בזמן לתפילה. מעשה כזה: היה סוחר בעל 'בית מלאכה' ליצור ארונות ומיטות מעץ וכו', שהיה מקפיד להגיע כל יום לתפילה, אבל לא בזמן, לפעמים ב'ברוך שאמר' ופעמים בישתבח, בזמן לא קבוע. הרב של בית הכנסת ניגש אליו ושאלו: אם אתה כבר כל כך מקפיד להגיע לתפילה מדוע שכבר לא תבוא בזמן... השיב הסוחר "מה משנה מתי אני מגיע? העיקר שאני מגיע!". לאחר תקופה ארוכה בוקר אחד הגיע אותו סוחר אל הרב בפנים נפולות וסיפר לו שכל ה'בית מלאכה' שלו נשרף, והוא יודע מדוע זה קרה לו?, כי לא הקפיד להגיע בזמן לתפילה!... תמה הרב ושאל מניין לך זאת? השיב הסוחר: כאשר פרצה השריפה, הזמינו מיד מכבי אש, ואכן הם הגיעו, אבל לא בזמן, אלא קצת מאוחר... (עיין בדברי רבנו הגר"ח באריכות, עם כמה כללי הלכה ובדברי התעוררות ומוסר, בסוף ספרו "אורחות יושר").

(מאחורי הפרגוד)

ניתן לשלוח בקשה להצטרפות קבועה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005
נשמח לקבל עובדות מרבינו שליט"א (ממקור ראשון בלבד) וכן מכתבים עם תשובות כדי שנוכל לפרסמם ולזכות את הרבים.
הערות והארות יתקבלו בברכה 057-3145900 ניתן להנציח לע"נ לרפואה ולהצלחה